

از کوچه های سمرقند تا ساحل مدیترانه

(سیرادبیات کودک و نوجوان)

پوپک نیک طلب

۱۳۹۸

سرشناسه : نیک طلب، پوپک ، ۱۳۵۰ -
 عنوان و نام پدیدآور : از کوچه های سمرقند تا ساحل مدیترانه :
 (سیر ادبیات کودک و نوجوان) / پوپک نیک
 طلب .
 مشخصات نشر : تهران: فرادید، ۱۳۹۸.
 مشخصات ظاهری : ۳۰۴ ص،
 شابک : ۹۷۸-۶۲۲-۶۶۰۶-۶۲-۲ : ۴۵۰۰۰۰ ریال
 وضعیت فهرست نویسی : فیبا
 موضوع : ادبیات کودکان و نوجوانان - تاریخ و نقد
 رده بندی کنگره : PN۱۰۰۹
 رده بندی دیویی : ۸۰۹/۸۹۲۸۲
 شماره کتابشناسی ملی : ۵۷۰۸۴۷۵

نشانی انتشارات فرادید: بعداز میدان رسالت - خیابان رسالت، نرسیده
 به چهارراه دردشت، پ ۱ - ۶۱، سن: ۷۷۴۹۶۸۶۸

تحوّل ادبیات کودک و نوجوان

☐ نویسنده: پوپک نیک طلب

☐ چاپخانه: نشاط

☐ چاپ: اول، ۱۳۹۸

☐ شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۶۶۰۶-۶۲-۲

☐ شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

☐ بها: ۴۵۰۰۰۰ ریال

حق چاپ برای مؤلف محفوظ است.

فهرست مطالب:

صفحه

۵	پیشگفتار	
۷	*سیر ادبیات کودک ونوجوان در شمال آسیا	فصل اول
۷	روسیه	الف
۱۸	*سیر ادبیات کودک ونوجوان در آسیای مرکزی	فصل دوم
۱۸	ازبکستان	الف
۲۸	تاجیکستان	ب
۳۹	ترکمنستان	ج
۴۹	قرقیزستان	د
۵۸	قزاقستان	هـ
۶۸	*سیر ادبیات کودک ونوجوان در جنوب آسیا	فصل سوم
۶۸	افغانستان	الف
۷۹	بنگلادش	ب
۸۹	سريلاندا	ج
۹۷	هند	د
۱۰۷	*سیر ادبیات کودک ونوجوان در قفقاز	فصل چهارم
۱۰۷	آذربایجان	الف
۱۱۷	ارمنستان	ب
۱۲۷	گرجستان	ج
۱۳۷	*سیر ادبیات کودک ونوجوان در غرب آسیا	فصل پنجم
۱۳۷	اردن	الف
۱۴۷	امارات متحده ی عربی	ب
۱۵۶	بحرین	ج
۱۶۵	ترکیه	د
۱۷۴	سوریه	هـ
۱۸۴	فلسطین	و
۱۹۵	قبرس	ز
۲۰۴	قطر	ح
۲۱۲	عراق	ط
۲۲۲	عربستان	ی
۲۳۰	عمان	ک
۲۳۸	کویت	ل

۲۴۶	لبنان	م
۲۵۶	یمن	ن
۲۶۵	سیر ادبیات کودک و نوجوان در شمال آفریقا	فصل ششم
۲۶۵	الجزایر	الف
۲۷۴	تونس	ب
۲۸۲	سودان	ج
۲۹۱	لیبی	د
۲۹۹	مراکش	هـ
۳۰۵	مصر	و
۳۱۵	منابع و مآخذ	

پیشگفتار

سیر تحول ادبیات، بخشی از تاریخ، تمدن و فرهنگ یک سرزمین است. تاریخ و تمدنی که وام دار ادبیات آن مرز و بوم است. ادبیات کودک و نوجوان نیز به عنوان زیر شاخه ی ادبیات، از موثر ترین مولفه های تبلور و بروز فرهنگ و تمدن جوامع بشری محسوب می شود.

ادبیات کودک و نوجوان به نوشته ها و سروده های ادبی ویژه ی کودکان و نوجوانان می گویند. این نوع ادبیات هم شامل بخشی از فرهنگ شفاهی عامه، مانند لالایی ها، مثل ها، قصه ها است و هم داستان ها و نمایشنامه ها و اشعار و نیز نوشته هایی در زمینه ی دین، دانش اجتماعی، علم و کاربردهای آن، هنر و سرگرمی را در بر می گیرد که نویسنده آن را سرایندگان برای کودکان و نوجوانان پدید می آورند.^۱

فولکلور یا فرهنگ عامه همچنان که سرآغاز پیدایی همه ی هنرهاست، سرآغاز ادبیات و به خصوص ادبیات کودکان نیز است. لالایی ها، مثل ها، ترانه های کودکان، افسانه های نردبالان، داستان های ماجراجویی و حماسی و عاشقانه و اسطوره ها که همه زاده ی تخیل و تفکر مردم اعصار مختلف هستند؛ بنیاد و اساس ادبیات کودکان و نوجوانان را تشکیل می دهد. بنابراین ادبیات کودکان سرچشمه در فولکلور و فرهنگ عامه دارد و به پهنایی زندگی بشر بر روی زمین است.^۲

ادبیات کودکان و نوجوانان سیرانی هایی دارد که آن را در هدف و سادگی محتوا و زبان و بیان از ادبیات بزرگسالان جدا می کند، ولی در تعریف هر دو یکسانند. ادبیات کودکان، که بخشی از ادبیات کلی است، به معنای عام و گسترده آن، مجموعه ی آثار و نوشته های ساده روان و قابل فهم است که بدون آموزش مستقیم، سطح دانش فرهنگی و اجتماعی کودکان را بالا می برد و ذوق و استعداد آنها را پرورش می دهد.^۳

امروزه مقدمات شکل گیری تحولی نوین در ادبیات کودک و نوجوان، به ویژه در کشورهای پیشرفته فراهم شده است. انواع کتاب ها، نشریات و مجلات کودک و نوجوان عمده تا در دهه های اخیر زیر ساخت محکم و استواری را از منظر نظری و مطالعاتی پدید آورده است.

^۱ انوشه، ۱۳۷۶، ص ۵۹.

^۲ همان منبع، ص ۵۹.

^۳ حکیمی، ۱۳۸۴، ص ۲۰.

نقش و جایگاه ادبیات کودک و نوجوان در دستیابی جوامع بشری به رشد و توسعه در ابعاد مختلف مورد توجه قرار گرفته است. بر این اساس به نظر می آید بررسی سیر تحول ادبیات کودک و نوجوان کشورهای مختلف، راه گشای استفاده ی شایسته و به جا از ظرفیت ادبیات کودک و نوجوان باشد.

مسلم آن که، اگر در کتاب های کودک و نوجوان امروز، جای پای سیر تاریخ ادبیات کودک و نوجوان که یک حوزه ی نیازمند توجه و تحول است، به روشنی دیده نشود، در حقیقت یکی از محورهای اساسی توسعه ی یک کشور از نظر دور مانده است. از سویی دیگر آفرینش آثار ادبیات کودک و نوجوان هم علاوه بر این که تحت تاثیر محاسبات اجتماعی، سیاسی و اقتصادی پیرامونی است، از ادبیات کودک و نوجوان سایر کشورها نیز تاثیر می پذیرند، و این خود دلیل متقن دیگری است بر ضرورت بررسی سیر تحول ادبیات کودک و نوجوان در سایر کشورها.

وبه قول بیدل، نوی:

زین گلستان خد، بر از کاوش رنگ
شاید این پرده نقاب چمن آرا
از کوچه های سمرقند ساحل مدیترانه نوشتاری است که به بررسی سیر ادبیات کودک و نوجوان کشورهای شمال آسیا، آسیای مرکزی، جنوب آسیا، قفقاز، غرب آسیا و شمال آفریقا می پردازد. به اختصار ادوار تاریخی هر کشور را مورد مطالعه قرار می دهد، و ویژگی های ادبی آن ها را بر می شمارد. پس از آن به اختصار و تاحدامکان شاعران و نویسندگان ادبیات کودک و نوجوان آن کشور را همراه آثار برگزیده آنان معرفی و بخش هایی از نوشته ویا سروده هایشان را بازخوانی می کند و در مواردی نیز به شرح احوال و زندگی این بزرگان ادب می پردازد. شایان ذکر است که برخی از این نوشتار با مجموعه مقالاتی از شهریور سال ۱۳۹۱ تا خرداد سال ۱۳۹۳، در شماره ۱۸ تا ۲۰۰ نشریه ی تخصصی ادبیات ماه کودک و نوجوان و از بهار ۱۳۹۳ تا زمستان ۱۳۹۴ در شماره های ۱ تا ۸ فصل نامه ی تخصصی نقد ادبیات کودک و نوجوان تحت عنوان سیر تحول ادبیات کودک و نوجوان به چاپ رسیده است.

سخن را با سپاس و تشکر از اول استادانم، استاد یاور همدانی (احمد نیک طلب) و فرخنده محمودی و به پاس ضبوری علی، پویا و پرنیا لطیفیان به پایان می برم و برایشان بهترین آرزوها را دارم.

پوپک نیک طلب

۱۳۹۸